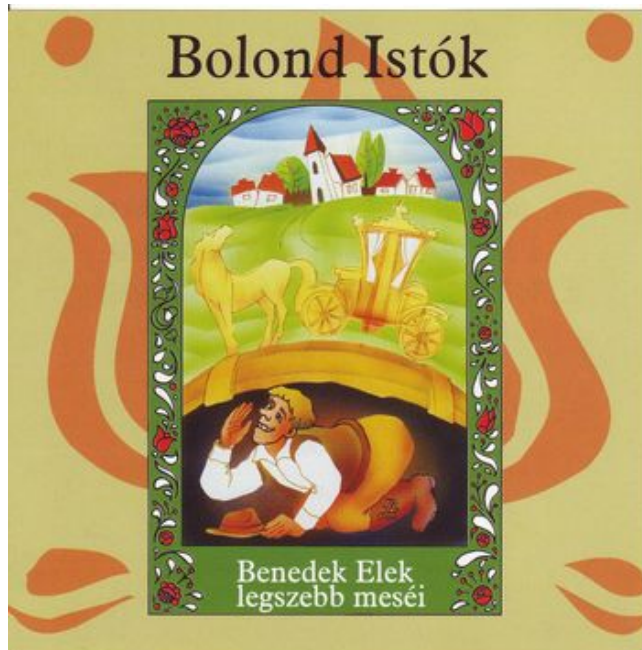

Bolond Istók

Volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia. Ennek a szegény embernek az egész gazdagsága egy bika volt, s mikor meghalt, egyebet sem hagyott három fiára.

De inkább semmit sem hagyott volna rájuk, mert a három fiút majd fölvetette a gond, hogy mármost hogy osztoznak meg a bikán. A legkisebbik, akit bolondos esze miatt Bolond Istóknak hívtak, azt ajánlotta, hogy üssék meg a bikát, s a húsát adják el, az árát majd felosztják egymás közt. Hanem az idősebbek már azért sem állottak rá, mert a féleszű mondta ezt. Nem tudták már, mitévők legyenek, enni se adtak a bikának, mert mindegyik a másikra vetett: adj te, én nem, a tiéd éppen úgy, mint az enyém - s szegény bika úgy lesoványodott, hogy a bordáit meg lehetett számlálni.

Egyszer aztán abban egyeztek meg, hogy mind a hárman építenek egy-egy pajtát, s amelyikébe befut a bika, azé lesz egészen. Nosza, hozzáláttak az építéshez. A két idősebb legény az okos fejével olyan kőpajtát épített, hogy még egy herceg is ellakhatott volna benne, Istók pedig az ő bolond fejével épített egy kis kalibát leveles ágakból. Nevettek a bátyjai, csúfolták:

- Ó, te bolond, te! Hát azt hiszed, hogy majd olyan bolond lesz a bika is, mint te, s bemegy a te pajtádba!

Jól van. Mikor mind a hárman készen voltak, kieresztették az udvarra a bikát. Éppen jó meleg, legyes idő volt. A bika fölcsapta a farkát, körülnyargalta az udvart, s egyszer - mit gondolt, mit nem - befutott az Istók pajtájába.

Úgy bizony! A bolondos legényé lett a bika. Mérgelődtek a bátyjai, de ő nem szólt semmit, csak

tarisznját vetett a nyakába, s a bikát elindította a városba, hogy ott adja el. Amint ment, mendegélt, egy nyírfához ért. Éppen nagy szél volt, s a nyírfa nyikorgott keményen. Megáll Istók, s gondolkozik magában, hogy vajon mit beszélhet ez a nyírfa. Kieszelte a bolondos fejével, hogy bizonyosan azt kérdi:

- Nyiff-nyaff, hogy adod?
- Neked adom száz pengő forintért - felelt Istók.
- Nyiff-nyaff, megadom - szólt a nyírfa.

Istók megkötötte a bikát a nyírfához, s várta, hogy mikor adja a pénzt. De a nyírfa bizony nem adott pénzt.

- Lássuk a pénzt, komám! - biztatta a nyírfát.

A nyírfa pedig csak nyikorgott, csikorgott tovább, s azt mondta:

- Nyiff-nyaff, megadom holnap!

Jól van, gondolá a féleszű, hát megadja holnap, s azzal hazatért. Kérdik otthon a bátyjai:

- No, te bolond, hogy adtad el a bikát?
- Száz pengőért.
- Ugyan ki vette meg?
- Hát egy nyírfa.

Haj! kacagtak a legények, hogy csak úgy dültek jobbra-balra, de a bolondos legény nem szólt semmit. Ment másnap a nyírfához, de hát a bikának csak a csontjait meg a kötelét találta, azon éjen megették a farkasok. Kéri a pénzt a nyírfától, de az ezt felelte:

- Nyiff-nyaff, megadom holnap!

Hát jól van, holnap. S elment haza. Másnap megint elment, de a nyírfa megint csak azt mondta:

- Nyiff-nyaff, holnap!

Így tartott ez három hétig. Már ekkor a bolondos legény se vette a dolgot tréfára, fejszét vitt magával, s azt kérdezte a nyírfától:

- Adod-e meg a pénzemet, mert mindjárt leváglak!
- Nyiff-nyaff, megadom holnap!
- Úgy-e?! No, megállj!

Fogta a fejszét, s belevágott a nyírfa oldalába, hogy csak úgy megajdult belé. Hát amint húzza vissza a fejszét, ömlik utána az arany, mint a záporoső. Annyi arany ömlött ki, hogy telides-tele töltötte a tarisznáját.

- No, mégis jó volt várnom, legalább kamatot is kaptam.

Azzal elment haza, s otthon a drága sok aranyat kiöntötte egy cseberbe, befödte egy rostával, s kitette az ereszbe. A bátyjait ölte a csudálkozás, hogy honnét szerezhetett ennyi sok aranyat, s még inkább, mikor látták, hogy ez a bolondos legény világért el nem költene egy aranyat, s ciberén, puliszkán él, mint addig.

- Hiszen ez a bolond azt sem tudja, mit kell a pénzzel csinálni! - mondá a legidősebb legény a másíknak.

Összetanakodtak, hogy ellopják; ők majd tudják, mire jó a pénz.

Szépen kiürítették a csebert, s arany helyett telerakták búzáírral. Egyszer nézi a bolondos legény, s hát arany nincs. Egyet sem confundálta magát, a cseber fejét bekötötte egy abrosszal, s elindult, hogy eladja a búzáírt. Amint beért a faluba, elkezdett kiabálni:

- Búzáírt vegyenek! Búzáírt!

Kérdezték a falusiak:

- Mi az a búzáír, te legény?

- Az olyan orvosság - felelte Istók -, hogy még a félholt is meggyógyul tőle, ha megízleli. Hej, összeszaladtak a népek, mindenki akart venni abból a csudaorvosságból, de mikor megszagolták, szemibe kacagtak a bolondos legénynek, s ahányan voltak, annyifelé szaladtak.

- Piha! Piha! - kiabáltak az emberek.

- Az hát, piha! - kiáltotta a legény is utánok.

Estére beért egy városba, s ott szállást kért egy nagyuraságtól. Kapott is szállást, s a búzaírt betette a csűrbe. Hanem a disznók megéreztek a szagát, berontottak a csűrbe, s mind egy falásig megették a búzaírt.

Hej de csapott-e lármát a legény, mikor reggel észrevette, hogy nincs búzaír! Azt mondta, hogy ő a király pénzváltója, most egyenest megy a királyhoz, s elpanaszolja neki, hogy ellopták a drága sok aranyat. Megijedt erre az uraság, s csak hogy panaszt ne tegyen, annyi pénzt adott a bolondos legénynek, hogy alig bírta el.

Hazament a sok pénzzel, s a bátyjai nem győzték eleget csudálni, hogy az a féleszű megint annyi sok pénzt tudott szerezni. Kérdezték:

- Hát azt hol kaptad?

- Búzaírért adták - felelt Istók.

Hiszen a bátyjainak sem kellett több, ők is megraktak egy csebet búzaírral, s azzal elmentek a szomszéd faluba. Kiabáltak torkuk szakadtából:

- Búzaírt vegyenek! Búzaírt vegyenek!

Össze is szaladt az egész falu népe, de úgy kivertek a faluból a legényeket, hogy alig győzték futással. Szerencsét próbáltak egy más faluban is, de itt is csak úgy jártak.

Eddig is haragudtak bolondos testvérükre, de most még inkább, s összetanakodtak, hogy vagy így, vagy úgy, kioltják az élete gyertyáját. Elmentek a bíróhoz, s beárulták a testvérüket, hogy az ördögökkel cimborázik, hogy mindegyre tenger pénzzel állít haza, s most meg a falut akarja elveszeszteni. A bíró el is hitte, de még a falubéliek is, mert az már csakugyan ördögösség lehet, amit ez a bolondos legény cselekszik. Azt határozta a falu gyűlése, hogy Bolond Istókot befenekeltetik egy hordóba, s bedobják a gát alá. Úgy is történt, befenekeltették egy hordóba, s mert éppen vasárnap volt, kitették a templom elé, hogy majd a templomból kijövet elviszik a vízre, s a gát alá dobják.

Azalatt, míg a nép a templomban volt, Istók elkezdett kiabálni:

- Hiába erőltettek! Hiába! Nem leszek főispán! Nem leszek főispán!

Éppen abban a pillanatban hajtott el arra négylovas hintón egy idegen uraság, s hallja, hogy mit kiabál valaki a hordóból. Megállíttatja a lovakat, leszáll, s odamegy a hordóhoz. Kérdi:

- Mit is kiabál vala kend?

- Azt, hogy nem leszek főispán, inkább akasszanak föl!

- Azért ugyan egyet se kiabáljon - mondá az uraság -, szálljon ki hamar, cseréljünk gúnyát, majd beülök én a hordóba. Lovam, hintóm legyen a kendé.

Úgy lett, mint az idegen úr mondá. Istók kimászott a hordóból, az idegen úr bemászott; Istók elhajtott a négy lóval s hintóval, az idegen úr pedig, mikor jöttek ki a templomból, torkaszakadtából kiabált:

- Leszek én főispán, emberek! Leszek én főispán!

„Az a, majd a halak közt” - gondolták az emberek, de nem szóltak semmit, hanem szépen fölvettek a hordót, vitték a vízre, s a gát alá vetették.

Minden jó lélek azt hitte, hogy most már vége annak az ördögös Istóknak, s hát amint hazafelé indulnak, nagy lelki nyugalommal jött a gát felől négylovas hintón Bolond Istók, s nagyokat csördített a bakkos ostorral.

Bezzeg volt nagy álmélkodás, szörnyülködés.

- Hát ezt te hol kaptad? - kérdezték az emberek.

- Ott, a gát alatt! - felelte hetykén Istók. - Van ott még annyi, hogy hat falunak is elég lenne! Ha nem hiszik, jöjjenek, s nézzék a maguk látójával.

Csak úgy omlott, tódult a népség utána, Istók pedig mind a víz partján jártatta a lovait, hogy az emberek lássák a vízben hintónak, lónak az árnyékát.

- A' biz' a, né! Igaza van a bolondnak! - kiáltották az emberek, s uccu neki, vesd el magad! egymás feje tetején át ugráltak a vízbe. Az egész falu népe ott gomolygott a vízben papostul, harangozóstul, csak a vén papné, aki istápon jött, nem ugrott bele. A papnak nagy, széles kalapja volt, s az nem ment le a víz fenekére, hanem mind ott úszkált a víz színén. Látja ezt a papné, belenyúlt az istápjával, s egyre döfölte a kalapot, biztatta az urát:

- Menjen beljebb, édes uram, válogasson a javából! Menjen beljebb!

Hiszen beljebb is ment az egész falu, úgy, hogy egy sem jött vissza többet.

Bolond Istók pedig elfoglalta az egész falut, s akkora úr lett belőle, hogy az egész vidék csudájára járt. Aki nem hiszi, járjon utána.

(Benedek Elek: A csodaszarvas)